

Toruń, 16.03.2022 r.

Dr hab. Katarzyna Witkowska-Chrzczonek, prof. UMK

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Ocena dorobku naukowego dr. Alicji Sikory- Kalédy ze szczególnym uwzględnieniem rozprawy habilitacyjnej *Constitutionalisation of Environmental Protection in EU Law*, Europa Law Publishing, Zutphen 2020, ss. 380 (ISBN 9789089522061).

1. Ocena dorobku naukowego

Dr Alicja Sikora – Kaléda od czasu uzyskania stopnia naukowego doktora dodała do swego dorobku naukowego (6 publikacji przed doktoratem - zob. wykaz publikacji wydanych przed uzyskaniem stopnia doktora nauk prawnych) – 22 publikacje, co daje ilościowo łączną liczbę 28 posiadanych i podlegających ocenie publikacji. To m.zd. oznacza, że dorobek „podoktorski” ilościowo i (antycypując nieco ustalenia szczegółowe) jakościowo można uznać za wystarczający dla potrzeb prowadzonej procedury habilitacyjnej, przy czym wyższą ocenę ogólną dałabym za jakość tego dorobku, gdyż według mnie ilościowo spełnia on podstawowe kryteria.

Na ten dorobek składają się ostatecznie 2 monografie drukowane, 6 rozdziałów w monografiach (plus 2 przyjęte do druku), 12 artykułów naukowych, (Habilitantka wykazuje także 2 kolejne artykuły przyjęte do druku), 2 pozycje popularnonaukowe. Habilitantka w całym swoim dorobku podoktorskim wykazuje 2 publikacje we współautorstwie. Publikacje „podoktorskie” Habilitantki przyjmują wiele form wypowiedzi naukowej, jak rozdziały w monografiach, artykuły naukowe, glosy, teksty popularyzujące ustalenia naukowe.

Nie ma wśród nich jednak ani redakcji naukowych Autorki (choć Habilitantka wskazuje w swoim autoreferacie zamiar przygotowania publikacji we współredakcji z bardzo uznanym w dyscyplinie współredaktorem, co należy Jej zapisać na plus), nie ma również udziału w komentarzu, nie ma także udziału w prostych formach publikacji przeznaczonych dla studentów, jak np. skrypt typu „pytania- odpowiedzi”. Wbrew pozorom takie publikacje, przeznaczone jako materiały dydaktyczne są w dorobku potrzebne i wymagają od autorów nabycia i praktykowania bardzo wielu potrzebnych umiejętności, jak np. zaprezentowanie trudnej problematyki w sposób zwięzły, trafnej selekcji materiału i nie warto rezygnować z prób przygotowywania takich skryptów, podręczników czy kazusów w przyszłości, bo one

generują wiele ważnych kompetencji potrzebnych na drodze zawodowej samodzielnego pracownika naukowego. Do podjęcia takich wyzwań Kandydatkę zachęcam. Nie ma w Jej dorobku także recenzji pozycji innych autorów, Kandydatka nie wykazuje także własnych tłumaczeń czy opracowań wyroków. W autoreferacie nie ma także mowy o uczestnictwie w szerszych projektach badawczych czy grantach.

W dorobku naukowym dla potrzeb procedur na tzw. „stopień”, na szczególną uwagę zasługują rzecz jasna zawsze monografie. Łącznie z rozprawą habilitacyjną Kandydatka przedstawia dwie takie monografie. Reszta dorobku naukowego stanowi dorobek zróżnicowany tak co do formy, jak i co do treści. Odnajdujemy tutaj, jak wspomniano wyżej przede wszystkim studia, artykuły, glosy. Wiele pozycji z dorobku Kandydatki opublikowano w języku angielskim, także za granicą, co ma istotne znaczenie, a także poszerza wydatnie krąg odbiorców Jej myśli naukowej.

Prace swoje Habilitantka publikowała w czasopismach naukowych tak o randze ogólnopolskiej, jak i międzynarodowej. Tak jest z „Europejskim Przeglądem Sądowym”, „Państwem i Prawem” czy „Przeglądem Konstytucyjnym”.

Ponadto w dorobku Habilitantki znajdujemy prace publikowane w prestiżowych czasopismach o zasięgu międzynarodowym jak „Cahiers de droit europeen” czy „Yearbook on Procedural Law of the Court of Justice of the European Union”.

Analiza wszystkich objętych wykazem dorobku prac naukowych Kandydatki pozwala na wyodrębnienie kilku kluczowych obszarów badawczych, pozostających do tej pory w sferze zainteresowań naukowo-badawczych Habilitantki: 1. Prawo ustrojowe Unii Europejskiej 2. Konstytucyjny wymiar ochrony środowiska w unijnym porządku prawnym 3. Unijne prawo procesowe – zakres kognicji Trybunału Sprawiedliwości, postępowanie przed sądami UE oraz zasada skutecznej ochrony sądowej.

Tak zrekonstruowane w oparciu o dorobek główne nurty zainteresowań badawczych Habilitantki świadczą o dużej wszechstronności Jej zainteresowań naukowych i o skutecznym poszukiwaniu interdyscyplinarnych problemów badawczych na styku unijnego prawa ustrojowego i procesowego z innymi dziedzinami prawa, w tym zwłaszcza prawa ochrony środowiska, co bywa ryzykowne, ale gdy warsztat badacza jest wartościowy, może z pewnością przyczynić się do kreowania interesujących rezultatów naukowych. Za stawianie i pomyślne rozwiązywanie wielu ciekawych problemów z tzw. „pogranicza dyscyplin” Habilitantce należą się słowa uznania.

Celem przyświecającym publikacjom Kandydatki jest dostrzegalna potrzeba wywołania pewnej refleksji teoretycznej, a w tym krytycznej refleksji, na tematy podlegające analizom. O rzeczywistej ocenie tego dorobku niech świadczy fakt powoływania Habilitantki w literaturze. Warto zauważyć liczbę cytowań prac Habilitantki wg. bazy Google Scholar, która wynosi 26.

W sferze zainteresowań badawczych dotyczących dominującej w dorobku Habilitantki problematyki należy wskazać wydaną przez wyd. Wolters Kluwer monografię „Sankcje finansowe w razie niewykonania wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej”, Warszawa 2011, ss. 379. Jest to pozycja uznana i wielokrotnie przywoływana w literaturze prawniczej oraz w polskim orzecznictwie sądowym. Do problematyki tej Habilitantka wracała także w kilku następnych publikacjach.

Wybierając ten temat ponad dekadę temu, Autorka doskonale wyczuła problematykę, która obecnie jest przedmiotem intensywnych badań naukowych, ale także sporów politycznych w naszym kraju. Jest to dowód na Jej doskonałą intuicję naukową i perspektywiczne wyczucie realiów związanych z poszukiwaniem nowych pól do naukowej eksploracji.

Tym co charakteryzuje w pozytywny sposób podejście do nauki i badań Habilitantki, jest chęć łączenia zainteresowań prawem ustrojowym UE z innymi dziedzinami prawa, a zwłaszcza z prawem ochrony środowiska oraz stawianie i rozwiązywanie problemów naprawdę istotnych ze sfery stosowania prawa, czyli praktyki. Habilitantka chętnie pracuje samodzielnie, ale posiada także zdolność współpracy w większych zespołach badawczych, na co wskazują Jej publikacje wydane we współautorstwie (nie ma ich dużo, ale są). Jej postać w środowisku naukowym charakteryzuje się dużą aktywnością i jest na pewno dostrzeżona, na co wpływa nie tylko Jej naukowa aktywność publikacyjna, ale także Jej bardzo aktywny udział z referatami, bądź przynajmniej z głosem w dyskusji podczas licznych konferencji naukowych krajowych i międzynarodowych, w których brała dotychczas udział.

Warto podkreślić imponujący dorobek w zakresie prezentowania i wygłaszania referatów przez Kandydatkę. Brała Ona udział w wielu prestiżowych wydarzeniach naukowych, a swoje 24 referaty „podoktorskie” wygłaszała w kraju i za granicą. Warto dodać, że spośród nich, 11 zostało wygłoszonych w języku polskim, a pozostałe, a zatem większość – w języku angielskim. Wyniki swoich badań prezentowała Habilitantka podczas znakomitych wydarzeń naukowych m.in. w Gródku/n. Dunajcem, w Krakowie, Warszawie,

Trewirze, Wilnie, Brukseli, Oslo, Londynie, Cambridge, Utrechcie, Luksemburgu, czy Maastricht.

Jeśli w dorobku Kandydatki występują jakieś deficyty , to wskazany wyżej dorobek w postaci tak wielu referatów (dodajmy, że ich tematyka jest zróżnicowana i koresponduje z wyżej już wyodrębnionymi obszarami badawczymi Jej dorobku) z pewnością w ogromnej mierze je rekompensuje i wyrównuje, co stwierdzam z satysfakcją.

Habilitantka też wygłaszała wykłady na Uniwersytecie Westminster w Londynie.

Jeśli chodzi o dorobek dydaktyczny Habilitantki, to wielkim atutem jest fakt jego umiędzynarodowienia. Habilitantka pracowała jako wykładowca na Uniwersytecie w Metz, ma także status stowarzyszonego pracownika naukowego Uniwersytetu St. Louis w ramach CEDRE. Od 1 X 2013 r. wykłada także na UJ w Krakowie, na Wydziale Prawa i Administracji. Swoją pracę nauczyciela akademickiego w sposób udany łączy z praktyką prawniczą, a i tutaj mamy doskonale osiągnięcia Kandydatki , gdyż jej kariera zawodowa również ma charakter międzynarodowy.

Habilitantka ma w życiorysie zawodowym pracę w Komisji Europejskiej, była także referendarzem w TSUE w Luksemburgu, była również członkiem gabinetu Prof. Jerzego Makarczyka i referendarzem w gabinecie rzecznika generalnego N. Jääskinena oraz referendarzem Sądu UE. Jest także adwokatem wpisanym na listę adwokatów ORA w Krakowie. Od 2017 r. jest doradcą prawnym w Służbie Prawnej Rady Unii Europejskiej oraz Rady Europejskiej w Brukseli, reprezentuje Radę Unii Europejskiej przed TSUE i Sądem UE jako pełnomocnik w postępowaniach sądowych i prowadzi doradztwo w zakresie prac ustawodawczych.

Ten dorobek jest absolutnie imponujący i wskazuje na wysokie kompetencje merytoryczne Kandydatki, zarówno praktyczne , jak i teoretyczne. Łączenie pracy naukowej z praktyką prawniczą stanowi tutaj wielką wartość dodaną do dorobku naukowego, ale także dydaktycznego. Kandydatka jest przykładem uczoney, która rozumie wagę haseł umiędzynarodowienia prac badawczych.

Dla porządku należy nadmienić, że w przedstawionych do recenzji materiałach nie ma informacji o grantach i projektach badawczych , w których brała udział Habilitantka. Brak również informacji o wypromowanych licencjatach, magistrach, a także o prowadzonych seminariach/proseminariach licencjackich / magisterskich. Kandydatka nie była także promotorem pomocniczym w żadnym przewodzie doktorskim. Nie wskazała, że była opiekunem studenckich kół naukowych. Nie wykazuje też informacji o współpracy z

doktorantami. Są to obszary aktywności przede wszystkim o charakterze dydaktycznym i organizacyjnym, które z pewnością w przyszłości można by było uzupełnić. Bliska współpraca ze studentami wychodząca poza ramy sali wykładowej bywa dla pracowników naukowo – dydaktycznych prawdziwą kopalnią pomysłów i inspiracji oraz wymaga nieustannej pracy nad sobą samym i ciągłego samorozwoju. Nie tylko studenci uczą się przecież od nas, ale i my także wiele uczymy się od nich. Takie aktywności są może czasem niedoceniane, ale uważam je za ważne w procesie dochodzenia do naukowej samodzielności i zachęcam Kandydatkę do ich praktykowania w przyszłości.

W punkcie 8. autoreferatu dot. udziału w komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji z podaniem funkcji Habilitantka wskazuje planowaną współredakcję przyszłej publikacji. To moim zdaniem trochę za mało. Tzw. „dojrzały” doktor powinien w swoim dorobku organizacyjnym mieć współorganizację co najmniej kilku lokalnych, jak i ogólnokrajowych konferencji naukowych jako np. sekretarz naukowy konferencji, członek komitetu organizacyjnego, organizator poszczególnych sesji tematycznych. Wskazany tutaj charakter dorobku przez Habilitantkę uważam za zaledwie symboliczny. To oczywiście ważne, że Kandydatka jest zapraszana, wygłasza referaty, ale sama również powinna w większym stopniu w przyszłości partycypować w organizacji ważnych wydarzeń naukowych. Etap „po doktoracie” jest doskonałym „poligonem doświadczalnym” dla takich aktywności, a w tym zakresie Habilitantka nie wykorzystwała moim zdaniem wszystkich możliwości, jakie generuje znakomite środowisko naukowe, w którym się obraca.

Nadmienić należy, że Kandydatka jest członkinią PSPE i ekspertem ERA w Trewirze.

Z uznaniem należy zauważyć członkostwo komitetu naukowego ELJ , AJEE , a także aktywność recenzyjną Kandydatki, która wykonuje na zaproszenie redakcji różnych czasopism prawniczych prace recenzyjne.

Wskazany dorobek Habilitantki pozwala stwierdzić, że dr A. Sikora - Kaléda jest pracowitą, solidną uczoną oraz jest znaną i cenioną członkinią społeczności polskich prawników specjalizujących się w prawie Unii Europejskiej, o czym świadczą chociażby wspomniane w niniejszej recenzji liczby cytowań wg bazy Google Scholar. Prace Habilitantki ugruntowały w środowisku dobrą opinię o Niej jako o dojrzałej badaczce, podejmującej problemy trudne i wnoszącej realny wkład w ich rozwiązywanie. Bardzo znaczącym pozytywem Jej dorobku jest jego zasięg oddziaływania, gdyż znaczna jego część powstała w języku angielskim. Także Jej kontakty międzynarodowe i praktyka prawnicza zdecydowanie wyróżniają Ją na tle innych naukowców i stanowią doskonały prognostyk na przyszłość.

Wskazane tutaj zalety dorobku zdecydowanie przeważają nad pewnymi drobnymi deficytami omówionymi wyżej jak chociażby brak w dorobku niektórych form wypowiedzi prawniczej jak udział w komentarzu czy recenzja, brak aktywności organizacyjnej w zakresie przygotowywania konferencji naukowych , czy też brak w osiągnięciach dydaktycznych właściwych dla etapu „doktorskiego” form ścisłej współpracy ze studentami np. w ramach opieki nad kołami naukowymi, promowania licencjatów, magistrów.

Według mojej oceny, cały dotychczasowy dorobek naukowy Kandydatki oraz poziom Jej polskich i obcojęzycznych publikacji świadczą, że jest Ona dojrzałym pracownikiem nauki. Są to przesłanki dla pozytywnych rokowań co do dalszej pracy naukowej Pani Doktor , także po uzyskaniu stopnia naukowego doktora habilitowanego.

W mojej ocenie omówiony dorobek naukowy Kandydatki spełnia w wystarczającym stopniu wymagania stawiane habilitantom przez aktualnie obowiązujące przepisy prawa.

2. Ocena rozprawy habilitacyjnej pt. „*Constitutionalisation of Environmental Protection in EU Law*”, Europa Law Publishing, Zutphen 2020, ss. 380 (ISBN 9789089522061).

Habilitantka interesująco i poprawnie merytorycznie wybrała i zidentyfikowała problem badawczy, dokonała też poprawnie wyboru odpowiedniej metodologii ujęcia tegoż problemu i podjęła się ustalenia, i krytycznego omówienia oraz opracowania dotychczasowego dorobku doktrynalnego obejmującego literaturę polską i obcojęzyczną w odniesieniu do tytułowego zagadnienia.

Nie mam też wątpliwości po lekturze dzieła , że monografia spełnia ustawowe wymagania opisane w art. 219 ust.1 pkt 2 i 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r., poz. 478) i że stanowi znaczny wkład w rozwój nauki prawa Unii Europejskiej i prawa ochrony środowiska.

Rozprawa o tak sformułowanym temacie pozostaje z pewnością w nurcie rozważań i jest przedmiotem zainteresowania ustrojowego prawa unijnego, ale równocześnie ma związki z zagadnieniami prawa ochrony środowiska.

Praca ta ma też wymiar porównawczy, bowiem Autorka nie stroniła od analiz na gruncie szeroko rozumianego prawa europejskiego, odnosząc swoje ustalenia do Rady Europy, w tym do EKPr. Człowieka i Podstawowych Wolności. Praca ma też swój wymiar praktyczny , bowiem Autorka omawia i szeroko wykorzystuje odpowiednie orzecznictwo TSUE, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, sądów krajowych wybranych państw

członkowskich Unii Europejskiej w odniesieniu do rozważanego zagadnienia. Warto też od razu tutaj podkreślić, że problem, któremu Habilitantka udzieliła swego zainteresowania w recenzowanej rozprawie, nie był dotychczas w takim szerokim i wyczerpującym zakresie, kontekście oraz z takim podejściem metodologicznym ani w polskiej, ani w zagranicznej literaturze prawa Unii Europejskiej prezentowany.

Autorka poprawnie identyfikuje cele pracy, co zgrabnie ujmuje już we wstępie. Zabrakło mi w nim trochę szerszych rozważań o wykorzystanych metodach badawczych, Habilitantka powinna była wyraźnie wskazać metodę dogmatycznoprawną, analityczną, prawnoporównawczą i historyczną jako wiodące metody wykorzystane przy pisaniu rozprawy i to właśnie we wstępie pracy. Kandydatka odnosi się do pewnych „poziomów” analiz w pracy (s.2-3), ale według mnie to trochę za mało. W rozdziale I również znajdują się pewne analizy dot. metodologii pracy, ale poprawnym byłoby je niejako wyjąć poza nawias i wyraźnie wskazać we wstępie do całości opracowania.

Poprawnie zidentyfikowanym celem naukowym rozprawy jest kompleksowa próba ujęcia problematyki ochrony środowiska na konstytucyjnym (ustrojowym) gruncie porządku prawnego Unii Europejskiej. Autorka podzieliła swoją rozprawę na cztery rozdziały, z których pierwszy ma charakter teoretyczny i Kandydatka skupia się w nim na analizie miejsca norm dotyczących prawa ochrony środowiska w porządku prawnym UE, ale także na pewnych założeniach ogólnych, zaprezentowaniu tzw. siatki pojęciowej charakterystycznej dla badanej dziedziny i innych uwagach ogólnych i wprowadzających. Rozdział ten ma przede wszystkim walor porządkujący tematykę i stanowi dobrą podstawę do kolejnych, bardziej pogłębionych analiz.

Rozdział drugi wypada bardzo interesująco, dotyczy bowiem procesu konstytucjonalizacji ochrony środowiska w prawie UE, przy czym przedmiotem analizy są tu stosowne przepisy traktatów oraz KPPUE. W tym rozdziale Autorka nie tylko prawidłowo identyfikuje kierunki transformacji pojęcia „wysokiego poziomu ochrony środowiska”, lecz także „okrasza” te rozważania trafnie dobranym orzecznictwem, które wspomaga, a nawet „wykuwa” nowe rozwiązania w tym zakresie. Autorka sięga nawet do historii prac Konwentu Europejskiego nad tekstem KPPUE, a także czerpie inspiracje z przepisów konstytucji państw członkowskich UE przedstawiając rozwiązania dot. prawa do czystego środowiska naturalnego.

Rozdział trzeci dotyka problematyki wpływu zasady solidarności w prawie UE na proces konstytucjonalizacji prawa ochrony środowiska w prawie unijnym. Autorka dochodzi

do słusznego wniosku że zasada solidarności może wzmacniać skuteczność norm ochrony środowiska w prawie UE.

Najobszerniejszym rozdziałem rozprawy jest rozdział IV. W tej części pracy Autorka zajmuje się ochroną prawną w unijnym porządku prawnym i jest to zdecydowanie najciekawszy rozdział. Jest napisany wartko i bardzo dobrze się go czyta. Autorka prezentuje w nim wieloaspektową analizę, korzystając ze swojej świetnej znajomości nie tylko stosownych przepisów prawa UE i ich interpretacji, ale także pogłębionego doświadczenia prawnika-praktyka. Czyta się to bardzo przyjemnie i wg mnie Autorka dochodzi do trafnych wniosków, a przy tym nowatorskich. Słusznie identyfikuje specyficzne cechy spraw z zakresu ochrony środowiska, jakie toczą się przed TSUE, trafnie dostrzega wzajemne inspiracje między orzecznictwem TSUE i ETPCz w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego.

To czego bardzo brakuje mi w pracy to Zakończenie w postaci zwięzłych, usystematyzowanych konkluzji, mające związek z wnioskami odnoszącymi się do całej pracy. Takie uwagi podsumowujące są w każdym rozdziale, ale przy końcu książki brak takich uwag bardzo rzuca się w oczy.

Autorka zgromadziła i przeanalizowała bardzo bogate orzecznictwo, źródła normatywne oraz literaturę przedmiotu w kilku (8) językach. Podzielałam najważniejsze ustalenia Autorki zaprezentowane w Jej rozprawie.

Za znaczący walor całej pracy uważam wsparcie wielu wątków rozważanych przez Autorkę orzecznictwem sądowym i trybunalskim, tak TSUE, jak i ETPCz i sądów/trybunałów krajowych.

Najbardziej cenię wkład merytoryczny Autorki w przygotowanie rozdziału IV. Ten rozdział jest napisany naprawdę wybitnie.

W takim kształcie i przy właściwym podejściu metodologicznym praca ma charakter pionierski tak w polskiej, jak i w międzynarodowej literaturze naukowej, bo obiektywnie brakuje opracowań szczegółowych, a potrzeby praktyki są olbrzymie.

Rozprawa habilitacyjna Dr Alicji Sikory-Kalédy pozwala przez swoje podejście na szersze spojrzenie na problem ochrony środowiska w prawie UE, ale i na formułowanie szerszych i pełniej udokumentowanych uogólnień teoretycznych i właśnie w kontekście potrzebującej realnej wiedzy i wsparcia teoretycznego praktyki, co jest szczególnie ważne dla sądowej i trybunalskiej praktyki orzeczniczej. To sprawia, że badania Habilitantki mają walor

nie tylko poznawczy, ale także praktyczny w zakresie wniosków co do stosowania prawa (walor aplikacyjny).

Kandydatka przeprowadziła głębokie badania, które uporządkowała i zaprezentowała w sposób przystępny i poprawnie sformułowała swoje tezy wraz z popierającą je argumentacją. Praca stanowi kompletne, dojrzałe i z dużym znawstwem przedmiotu przygotowane opracowanie. Uważam, że Autorka zidentyfikowała właściwie wszystkie wymagające opisu, analizy i w adekwatnym zakresie krytycznej oceny aspekty konstytucjonalizacji prawa ochrony środowiska w prawie UE. Rozprawa pokazuje bardzo dobre przygotowanie warsztatowe do pracy naukowej ze strony Habilitantki, świetną znajomość nie tylko polskiej i obcojęzycznej literatury, ale i różnego orzecznictwa sądowego i trybunalskiego w odniesieniu do tytułowego zagadnienia.

W podsumowaniu oceny rozprawy stanowiącej podstawę sformułowanych tu ocen pragnę stwierdzić, że Pani dr Alicja Sikora-Kaléda podjęła wyzwanie i postawiła sobie ambitne zadanie wielowątkowego ukazania niełatwej przecież problematyki kształtującej się na naszych oczach. Według mojej oceny, z przyjętego na siebie zadania wywiązała się pomyślnie. Habilitantka właściwie ukazała istotne kwestie będące przedmiotem dyskusji naukowej, praktyki ustrojowej i orzeczniczej i, co ważne, potrafi ona się do tego dorobku odnosić obiektywnie, ale i krytycznie zarazem wówczas gdy jest to uzasadnione. Habilitantka korzystała z bardzo bogatej literatury dowodząc, że po całym piśmiennictwie (tak polskim, jak i zagranicznym) porusza się z erudycją i ze znaczną swobodą. Nie mam wątpliwości, że rozprawa habilitacyjna dr Alicji Sikory-Kalédy będzie przedmiotem dyskusji naukowej i, że będzie często powoływana w piśmiennictwie naukowym.

3. Konkluzja

Stwierdzam, że recenzowana monografia Pani dr Alicji Sikory-Kalédy pt. *Constitutionalisation of Environmental Protection in EU Law*, Europa Law Publishing, Zutphen 2020, ss. 380 (ISBN 9789089522061), stanowi twórczy i poważny zarazem wkład do nauki prawa Unii Europejskiej i spełnia wymagania stawiane przez właściwe przepisy prawne w art. 219 ust.1 pkt 2 i 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r., poz. 478) rozprawom habilitacyjnym, co oznacza, że jest samodzielnym i znaczącym osiągnięciem naukowym Kandydatki. Podobna konkluzja dotyczy innych prac

w/w Autorki, które stanowią dorobek znaczny i naukowo wartościowy oraz Jej aktywności dydaktycznej.

Wyrażam jednoznaczne przekonanie, że cały przedstawiony i oceniony dorobek Kandydatki dają podstawę do nadania Jej stopnia naukowego doktora habilitowanego z zakresu prawa Unii Europejskiej, w dziedzinie nauk prawnych. Zwracam się do Komisji o dopuszczenie Kandydatki do dalszych czynności w przewodzie habilitacyjnym.

dr hab. Katarzyna Witkowska-Chrzczonek, prof. UMK